

De Scheendijk te Breukelen rond 1920

Bertus Heus

Boendermakerstraat 3, 3621 CW Breukelen

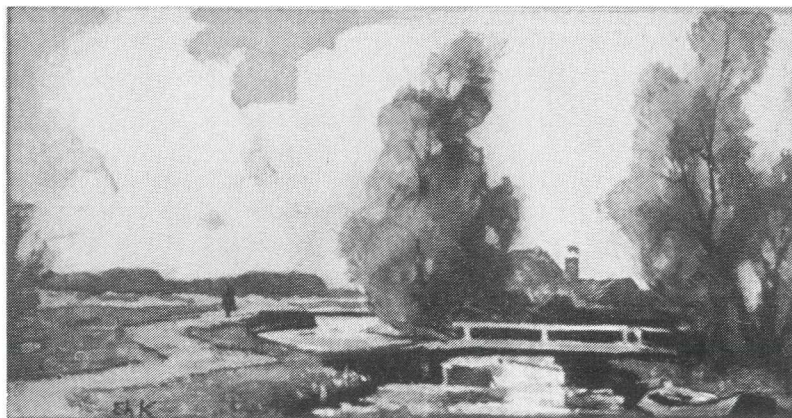
Via mijn vader, Gijs Heus, heb ik geprobeerd er achter te komen wat voor soort buurtschap de Scheendijk, waar nu onze jachthavens zijn gevestigd, vroeger was.

Mijn vader verhuisde als jongen van 7 jaar met zijn vader naar de Scheen- of Zogdijk. De letterlijke betekenis van deze namen is pad door polder of moeras. Op oude kaarten staat soms ook de naam "de veenscheiding", want de Zogdijk lag ongeveer op de scheiding tussen de veengrond naar het oosten en de kleigrond van de Vecht; daar was op natuurlijke wijze al een verhoging ontstaan waarover men liep, zodat een pad gevormd werd.

Mijn opa werkte in 1919 op de steenoven van Jan Matthes en woonde ook bij de steenoven. Hij kon van hem een huis huren aan de Scheendijk. Het huisraad werd met een volgeladen praam via de Vecht, de Weersluis en de Weersloot (door velen kortweg de Weer genoemd) naar de Zogwetering - die langs de Scheendijk liep - gevaren. Men kon echter niet de wetering in vanwege de te grote diepgang en moest via de trekaten naar het toekomstige huis aan de Scheendijk 14. Bij de Weersluis woonde toen de familie Blom, later Cobus Heus en nog later G.W.V. van Zijl, die er nu nog woont.

In die tijd was de Scheendijk een plaatje (zie ook Afbeelding 1) zoals je dat nog maar zelden ziet, treffend weergegeven in een beschrijving in het Verkade plaatjesalbum uit 1915¹:

"Langs een vestingwerk bereikten we de Zogkade, die evenwijdig aan de Vecht loopt en we waren heel blij, dat we dit vreemde stukje land te zien kregen, hoewel het voetpad pas nieuw bepuind was. Hier begint al het waterland van de Vechtplassen. Rechts van de kade was al meer water dan land en de weinige huisjes lagen elk op zijn eiland, door een draai-bruggetje te bereiken. . . . Ten slotte stuitten we tegen de Weersloot en daar ging het weer langs een smal voetpaadje onder knotwilgen op de Vecht aan."

Afb. 1. Plaatje Nr. 92, "Aan den Zogdijk bij Breukelen", uit het Verkade-album¹, blz. 58.

Zo liepen dus mijn opa en mijn vader ook via de kaai naar de Weersluis om zo sneller op het Zandpad te komen. Ook nam opa die weg als hij naar Amsterdam ging, waar hij inmiddels ander werk had gevonden; dan was hij namelijk sneller in Nieuwersluis waar hij op de trein stapte.

Afb. 2. Oude prentbriefkaart uit de jaren 1950 (Collectie Fam. Heus). Het huis van de familie Wiegmans, op de achtergrond, was net gebouwd; het witte huis werd bewoond door de familie Hensbergen (thans Scheendijk 5).

Toestand van het wegdek van de Scheendijk

Het pad dat langs de Zogwetering liep, was nog redelijk begaanbaar (zie Afbeelding 2), maar daar is veel over te doen geweest.

Op 24 augustus 1922 dienden de bewoners schriftelijk een verzoek tot verbetering van de Scheendijk in bij de burgemeester van de beide Breukelens, Mr M.P. Th. à Th. van der Hoop van Slochteren. De brief ging over de zeer slechte toestand van de weg. Bij de bespreking van die brief in de gemeenteraad vonden Burgemeester en Wethouders van Breukelen-St. Pieters, A. Verkerk en G. van Selm, dat dit een zaak van publiek belang was. Zij stelden de raad voor om hier van gemeentewege een behoorlijk voetpad aan te leggen en te onderhouden. Voor de uitvoering hiervan werd een krediet van f 250,- gevraagd. Het raadslid de heer Bastert was echter van mening dat het Waterschap Breukelen-Proosdij hiervoor moest zorgen. De burgemeester zei dat het Waterschap alleen zorg droeg voor een goede waterkering en niets te maken had met de weg; dat was de plicht van de gemeente Breukelen-St. Pieters.²

In de raadsvergadering van 5 oktober 1922 bleek er een commissie te zijn gevormd - bestaande uit enkele belanghebbenden, de burgemeester en wethouder J.D. Barreveld - teneinde particuliere bijdragen te verwerven. Wanneer de opbrengst van deze inzameling niet voldoende zou zijn, kon worden aangeklopt bij de gemeente om een aanvulling.³ Blijkbaar was een gemeentelijke bijdrage daarna niet meer nodig, want in de daarna volgende raadsvergaderingen kwam dit onderwerp niet meer aan de orde.

Veel later, in 1946, werd er weer gevraagd om de Scheendijk te verbeteren. Het ging om een lengte van 1050 meter. Prijsopgave werd verstrekt door een particuliere aannemer, L.

Heus te Westbroek (een broer van mijn opa) en de Nederlandse Heidemaatschappij. De heer Heus begrootte de kosten op f 4,- per vierkante meter. Indien het voorstel van de gemeente-opzichter om de weg te verbreden van 1 meter tot 3 meter zou worden uitgevoerd, zou hiermee een bedrag van f 12,- per strekkende meter gemoeid zijn, dus in totaal f 12 600,-. De Heidemaatschappij raamde de kosten op f 14 000,-. De burgemeester vond echter dat met de verbreding niet een dusdanig gemeentebelang werd gediend dat dit een dergelijke uitgaaf zou motiveren.⁴ Het raadslid L.H. Quarles van Ufford vreesde bij verbreding van de weg een conflict met het waterschap "in dien zin, dat hiermede het berijden van den weg met auto's zou worden bevorderd terwijl dit juist door het waterschap wordt tegengegaan".⁴

Op 15 januari 1947 kreeg L. Heus de opdracht de weg behoorlijk te verhard en te verbreden tot 2 meter, voor een prijs van f 4800,-. De Rijksdienst voor Landbouwherstel droeg f.3000,- in de kosten bij, zodat de gemeente f 1800 moest betalen, wat men als een "zeer voordeelige oplossing" zag.⁵

Bewoners aan de Scheendijk

In de jaren 1920 stonden aan de Scheendijk-Noord een achttal woningen. In het eerste huis vanaf de kruising gezien, nu nummer 5, woonde toen Cobus Hensbergen; dat huis staat er nu nog. In het tweede huis woonde de familie Hannes Heus; nu is dat de jachthaven De Eerste Aanleg. In het derde huis woonde de familie van Dirk Versteeg; nu is het nummer 9. In het vierde huis, nu nummer 11, de familie Manus Westerhof, en later de familie Nardus Wiegman. In het vijfde huis woonden twee families: Sijmen van der Wilt en Kees Verhoef. Nu is dat jachthaven De Opbouw, nummers 13 en 14. In het zesde huis woonde de familie Dirk van der Neut; nu nummer 22 (het korte stuk). In het zevende huis (zie Afbeelding 4) de familie Gert Heus, mijn opa; nu jachthaven De Evenaar op nummer 23. In het achtste huis woonden weer twee families: Kees van der Neut en de familie Manten (waarvan dochter Mar later trouwde met Ab van 't Veld). Nu is het jachthaven A.J. van Heusden, nummer 24.

Afb. 3. Roeiboot op de Zogwetering, bij de Scheendijk, met op de achtergrond een karakteristiek draaibruggetje bij mijn opa, eind jaren 1930 (foto uit Collectie Fam. Heus). In de boot rechts Gijs Heus (mijn vader) en links Joop Bosman, die bekendheid verwierf als schaatser.

Afb. 4. Bruggetje bij het huis van mijn opa Gert Heus, eind jaren 1930 (foto uit Collectie Fam. Heus). Het huis heeft nog de oude vorm (zie ook Afb. 5). Rechts mijn vader Gijs Heus, links Henk van Elk (broer van Chris), die woonde in de Herenstraat te Breukelen.

Afb. 5. Het huis van mijn opa Gert Heus, Scheendijk 23, eind jaren 1970 (foto uit Collectie Fam. Heus). Het huis is verbouwd, de botenloods rechts is er bij gebouwd. Rond 1980 is het huis afgebroken; thans staat er jachthaven De Evenaar.

Aan de Scheendijk-Zuid stond in die tijd een boerderij, welke behoorde bij de Ridderhofstad Gunterstein. De pachter die er toen op zat was Arie van Vliet. Later kwam Gijs Randeraad er wonen; hij bouwde er een huis bij waar de familie Van der Leede kwam te wonen.

De mensen die er toen woonden waren meest boerendaggelders en arbeiders die in de omtrek werkten. In de tijd dat mijn opa er met zijn gezin ging wonen, werd net de laatste turf weggehaald; dat was bij Dirk van der Neut aan de Scheendijk-Noord.

Het huis dat mijn opa van Matthes had gehuurd, kocht hij in 1922 voor een bedrag van f 1100,-. Het was een huis met een schuurtje, erf en teelland, volgens de kadastrergegevens "staande en gelegen in de veenpolder Breukeleveen, gemeente Breukelen-Sint Pieters in het buitenweg, strekkende van de Zogwetering Oostwaart op, kadaster sectie B nummers 2036 en 2037, samen groot 13 aren vijftig centiares".⁶

Opkomst van de waterrecreatie aan de Scheendijk

Aan het eind van de jaren 1920 werkte mijn opa bij Werkspoor in Amsterdam. Daar kwam hij in aanraking met mensen die graag eens een dagje wilden vissen op de plas. Mijn opa wilde dan wel een bootje regelen voor die mensen. Dat breidde zich echter zo uit dat mijn opa extra bootjes moest kopen om aan de vraag te voldoen. Die roeiboten kocht hij voor f 25,- bij Jan Brouwer te Vinkeveen. Mijn vader roeide dan vroeg naar Vinkeveen om met twee extra roeiboten aan een touw achter zijn eigen boot 's avonds laat terug te komen. Zo kwam de verhuur op gang. Later kwamen er mensen met hun eigen boten, die dan aan de akkers aan de trekgraten achter het huis konden liggen. Ook werden er geleidelijk huisjes op de legakkers gebouwd, die de mensen eerst huurden en later kochten. Ook vroegen de mensen of ze hun boten 's winters op de wal mochten leggen. Mijn opa bouwde daarvoor een grote botenloods zodat ze in ieder geval droog konden liggen; in het voorjaar konden ze daar geschilderd worden. Ik kan mij uit mijn kinderjaren nog goed herinneren wat een klus dat was als de boten in het najaar naar binnen moesten en in het voorjaar weer naar buiten. Dat gebeurde hoofdzakelijk met spierkracht en eenvoudige hulpmiddelen.

Zo ontstonden langzamerhand de jachthavens aan de Scheendijk-Noord.

Noten

- 1 Jac. P. Thijsse, 1915. De Vecht. Te illustreren met Verkade's plaatjes naar teekeningen van L.W.R. Wenckebach, Jan Voerman Jr. en Edzard Koning. Bakkerij "De Ruijter" der Firma Verkade & Comp., Zaandam, 90 blz., in het bijzonder blz. 31.
- 2 Archief Gemeente Breukelen-St. Pieters (Gemeentehuis te Breukelen), Notulen vergaderingen Gemeenteraad Breukelen-St. Pieters 3 Maart 1921 - 10 Mei 1927. Daarin: Vergadering van den Gemeenteraad van Breukelen-St. Pieters op 24 Augustus 1922.
- 3 Archief Gemeente Breukelen-St. Pieters, Notulen vergaderingen Gemeenteraad Breukelen-St. Pieters 3 Maart 1921 - 10 Mei 1927. Daarin: Vergadering van den Gemeenteraad van Breukelen-St. Pieters op 5 October 1922.
- 4 Archief Gemeente Breukelen-St. Pieters, Notulen vergaderingen Gemeenteraad Breukelen-St. Pieters 16 Nov. 1945 - 29 Dec. 1948. Daarin: Vergadering van den Gemeenteraad van Breukelen-St. Pieters op Woensdag 8 Mei 1946.
- 5 Archief Gemeente Breukelen-St. Pieters, Notulen vergaderingen Gemeenteraad Breukelen-St. Pieters 16 Nov. 1945 - 29 Dec. 1948. Daarin: Vergadering van den Gemeenteraad van Breukelen-St. Pieters op Woensdag 15 Januari 1947.
- 6 Akte van notaris E.B. van Julsingha te Breukelen-Nijenrode, geschreven voor mijn opa G. Heus te Breukelen-St. Pieters, 20 december 1922. Een buitenweg was een weg die loopt langs een gemeentegrens; het buitenweg het gebied naast zo'n weg. In dit geval gaat de term terug op de oude situatie toen Breukeleveen nog een zelfstandig gebied was, met de zone tussen Kalverstraat en Scheendijk als het buitenweg.